

Aan de slag met... de rechtszaak avondklok

Korte omschrijving werkvorm

Leerlingen maken vragen bij een tekst over de rechtsstaat en korte filmfragmenten over de rechtszaak over de avondklok.

Leerdoel

- De leerlingen kennen het begrip 'rechtsstaat' en kennen de vier belangrijkste onderdelen van de rechtsstaat.
- De leerlingen begrijpen wat de rol van de rechter is in onze rechtsstaat.
- De leerlingen kunnen uitleggen wat er gebeurd is in de rechtszaak over de avondklok.

Duur

Circa 45 minuten

Benodigd materiaal

- Tekst over de rechtsstaat
- Werkblad met vragen
- Antwoordblad
- PowerPoint met quizvragen
- Lijstje met moeilijke woorden (Ter inspiratie voor mondelinge uitleg, of om af te drukken voor de leerlingen)

Bronnen

- Artikel jeugdjournaal over de avondklok: <https://jeugdjournaal.nl/artikel/2369045-avondklok-blijft-voorlopig-toch-vrijdag-nieuwe-rechtszaak.html>
- Filmpje van de NOS met toelichting op het besluit van de rechtbank (00:34): <https://nos.nl/video/2368928-toelichting-rechtbank-op-streep-door-avondklok.html>
- Filmpje van NU.nl waarin jurist van Viruswaarheid de rechter wraakt (2:56): <https://youtu.be/wNw9vN1pVdc?t=40>

De werkvorm stap voor stap

1. Introductie: Laat op het scherm de titel zien van het artikel van het jeugdjournaal (zie Bronnen). Je kunt ook een actueel nieuwsbericht laten zien als dat er is. Haal voorkennis op bij de leerlingen door vragen te stellen:

- a. Wat is de avondklok ook al weer?
- b. Waarom is de avondklok ingevoerd?
- c. Waarom is de avondklok zo ingrijpend in je leven?
- d. Wie wilde de avondklok?
- e. Wie is er naar de rechter gestapt om te eisen dat de avondklok wordt afgeschaft?
- f. Wat was de uitspraak van de rechter?

2. Leg uit wat de leerlingen gaan doen: vertel dat het invoeren of afschaffen van de avondklok veel met de rechtsstaat te maken heeft. De leerlingen gaan vandaag:

- a. een tekst lezen over wat de rechtsstaat is
- b. twee filmpjes kijken over de avondklokrechtszaak
- c. in groepjes de vragen maken over de rechtszaak
- d. samen de vragen nakijken
- e. samen een quiz spelen over de rechtsstaat

3. Tekst lezen: Deel de tekst over de rechtsstaat uit. Zorg dat de leerlingen de tekst over de rechtsstaat voor zichzelf lezen.

4. Filmpjes & vragen: Bekijk klassikaal de twee filmpjes (zie Bronnen) en laat de leerlingen in groepjes van twee de vragen maken.

5. Nakijken: Kijk de vragen gezamenlijk na en geef extra uitleg als dat nodig is.

6. Quiz: Open de PowerPoint. Leg uit dat jullie een afsluitende quiz gaan doen. Deze quiz dient als check om te kijken of de kern van deze opdracht is aangekomen. Vertel dat je zinnen laat zien en dat de leerlingen moeten gaan staan als ze denken dat die zin bij een rechtsstaat past. Als ze denken dat de zin níet past bij een rechtsstaat, mogen ze blijven zitten.

Tekst: Wat is een rechtsstaat?

In Nederland hebben we een rechtsstaat. Dat betekent dat iedereen, dus ook de overheid, zich aan de regels moet houden. De rechten en vrijheden van alle burgers worden beschermd, tegen andere burgers én tegen de overheid. De **vier belangrijkste onderdelen van een rechtsstaat** zijn:

1. Er zijn grondrechten.

Er zijn rechten die zo belangrijk zijn dat ze in de **grondwet** staan. Bijvoorbeeld de vrijheid van meningsuiting, of de vrijheid van demonstratie. Maar er zijn ook grenzen. Zo staat in de grondwet dat je niet mag aanzetten tot haat of geweld.

2. De macht is gescheiden.

De macht ligt niet bij een persoon of een groep, zoals in een dictatuur, maar is verdeeld in drie delen:

1. De Eerste en Tweede Kamer beslissen samen met de regering over wetten (**wetgevende macht**).
2. De ministers in de regering voeren de wetten uit (**uitvoerende macht**).
3. Rechters beoordelen of iedereen zich aan de regels houdt (**rechterlijke macht**).

3. Wetten gelden voor iedereen.

Iedereen moet zich aan de wet houden. De overheid dus ook! Die mag de vrijheden en rechten van de burgers niet zomaar afpakken. De overheid mag bijvoorbeeld niet zomaar onze mobieltjes afluisteren. Je kunt ook niet zomaar in de cel worden gezet, of veroordeeld worden voor het overtreden van een wet die nog niet is goedgekeurd door de Eerste en Tweede Kamer.

4. De rechter is onafhankelijk.

Rechters moeten **onafhankelijk en onpartijdig** zijn. Wanneer ministers het niet eens zijn met de uitspraak van een rechter, dan is dat jammer voor ze! Ze kunnen die rechter niet ontslaan. Dat zou de ministers te veel macht geven. Daarom staat in de Grondwet dat rechters voor het leven worden benoemd. Als je het niet eens bent met de uitspraak van een rechter, mag je wel een andere, hogere rechter er nog eens naar laten kijken. Dat heet in **hoger beroep** gaan.

Werkblad rechtszaak avondklok

Lees eerst de tekst over de rechtsstaat en beantwoord dan de **9 vragen**.

Protestgroep stapt naar rechter om avondklok.

Sinds 23 januari is er een 'avondklok' in Nederland: tussen 21.00 uur 's avonds en 4.30 's ochtends mogen mensen niet buiten komen. De protestgroep Viruswaarheid is naar de rechter gestapt, omdat ze vinden dat er een einde moet komen aan de avondklok. Volgens hen is het een te zware maatregel, die de ministers in het kabinet niet zomaar kunnen nemen.

1. Je hebt in de tekst gelezen dat een rechtsstaat vier belangrijke kenmerken heeft. Welke van die vier kenmerken van de rechtsstaat is volgens de protestgroep in strijd met het instellen van de avondklok?

2. Waarom vinden de ministers in het kabinet het toch een goede regel?

Rechter zet streep door avondklok.

De rechter geeft Viruswaarheid gelijk. Van de rechter moet de avondklok daarom weer worden opgeheven. In het filmpje van de NOS wordt verteld waarom de rechter dit vindt.

3. Waarom gaf de rechter Viruswaarheid gelijk?

4. Wat vind jij? Is er sprake van superspoed of niet?

Kabinet gaat in beroep tegen uitspraak van de rechter.

*Het kabinet vindt de avondklok zo belangrijk, dat ze hebben besloten om tegen de uitspraak van de rechter in **hoger beroep** te gaan. Bij een hoger beroep kijkt een hogere rechter nog een keer goed naar de uitspraak. Totdat de hogere rechter een uitspraak heeft gedaan, is het alsof de uitspraak dat de avondklok moet stoppen niet is gebeurd.*

5. Waarom is het belangrijk dat je tegen de uitspraak van een rechter in hoger beroep kan gaan?

Protestgroep Viruswaarheid vraakt rechter.

In het filmpje van Nu.nl heb je gezien dat iemand van protestgroep Viruswaarheid de rechter heeft 'gewraakt'. Wraken klinkt eng, maar is eigenlijk een belangrijk onderdeel van onze rechtsstaat. Als je denkt dat de rechter niet onafhankelijk of onpartijdig is, dan moeten andere rechters kijken of dat klopt. Zij beslissen dan of er een nieuwe rechter moet komen, of dat deze rechter mag blijven.

6. Bij welke van de vier kenmerken van de rechtsstaat hoort het wraken van een rechter?

Kabinet komt met spoedwet naar Tweede Kamer.

Het kabinet nam het zekere voor het onzekere en heeft op 17 februari een spoedwet over de avondklok naar de Tweede Kamer gestuurd. Op 18 februari stemde de Tweede Kamer in met deze spoedwet avondklok. Een dag later stemde ook de Eerste Kamer in.

7. Waarom maakte het kabinet nóg een spoedwet over de avondklok?

8. Wat denk je dat een rechter zal vinden van deze nieuwe spoedwet?

9. Wat vind jij van de beslissing van het kabinet om een spoedwet te maken?

Goed idee/slecht idee, omdat....

Antwoordblad rechtszaak avondklok

Antwoorden werkblad

1. Het gaat volgens de protestgroep in tegen de grondrechten. Het grondrecht dat je vrij rond mag lopen in de openbare ruimte.
2. Ze vinden dat er door corona een noodsituatie is, daarom moet dit grondrecht tijdelijk beperkt worden.
3. Antwoord: De rechter vond dat een wet altijd eerst langs de Tweede Kamer en Eerste Kamer moet gaan, zodat zij daarover kunnen praten. Alleen als er sprake is van superspoed hoeft dat niet. De rechter vond dat er geen sprake was van superspoed, omdat er al lang gesproken werd over de avondklok en er te weinig bewijs was dat een avondklok zou helpen.
4. Eigen mening.
5. Niemand is onfeilbaar, ook een rechter niet. Om ergens zeker van te zijn, is het soms goed dat een ander nog eens naar de zaak kijkt. Daarom mag in een rechtszaak in hoger beroep gegaan worden tegen de uitspraak van de rechter, zodat alle details nog eens goed worden bekeken door een hogere rechter.
6. Bij het kenmerk dat de rechter onafhankelijk en onpartijdig moet zijn.
7. Als de rechter ook in hoger beroep de avondklok verbiedt, dan kan het kabinet het via deze weg alsnog door laten gaan.
8. De rechter zal dit waarschijnlijk een betere procedure vinden. Want zo kan er in de Tweede Kamer en de Eerste Kamer goed over gesproken worden.
9. Eigen mening.

Antwoorden quiz

1. **Rechtsstaat:** Iedereen moet zich aan de wetten houden in een rechtsstaat.
2. **Geen rechtsstaat:** In een rechtsstaat is een rechter onafhankelijk en zou een minister zich niet met de uitspraak van een rechter moeten bemoeien.
3. **Rechtsstaat:** In een rechtsstaat kun je de rechter wreken als je denkt dat hij/zij partijdig is. Als dat echt zo is, wordt hij/zij vervangen.
4. **Geen rechtsstaat:** In een rechtsstaat bepaalt een rechter zelf wat hij/zij doet, de minister heeft daar niks mee te maken.
5. **Rechtsstaat:** In een rechtsstaat kun je inderdaad in hoger beroep bij een hogere rechter, zodat we zeker weten dat er zorgvuldig naar elke zaak wordt gekeken.
6. **Rechtsstaat:** In een rechtsstaat heb je als burger grondrechten; het beperken daarvan mag alleen in uiterste gevallen, bijvoorbeeld omdat anders andere burgers in gevaar komen.
7. **Geen rechtsstaat:** In een rechtsstaat is de macht verdeeld in drie delen. (Wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht)

8. **Rechtsstaat:** Zo wordt er voor gezorgd dat rechters niet bang hoeven te zijn dat ministers hen ontslaan wanneer ze het oneens zijn met een uitspraak.
9. **Geen rechtsstaat:** alle wetten horen op een juiste manier tot stand te komen en de rechten van burgers te respecteren. Een rechter kan over een wet oordelen dat aan die voorwaarde niet is voldaan.

Lijstje met uitleg van moeilijke woorden

Wet

Een regel die voor iedereen geldig is.

Ministers

De 16 mensen die de regels van ons land opstellen in wetten en zorgen dat die wetten uitgevoerd worden.

Regering

Dat zijn de ministers en de koning. Die noemen we samen 'de regering'.

Kabinet

Dat zijn de ministers en de staatssecretarissen (soort onderministers). Die noemen we samen 'het kabinet'.

Tweede Kamer

In de Tweede Kamer zitten mensen die zijn gekozen door het volk. Zij zijn degenen die wetsvoorstellen (namens ons) mogen goedkeuren of afkeuren. Ook controleren ze of de ministers hun werk wel goed doen.

Eerste Kamer

In de Eerste Kamer zitten mensen die indirect zijn gekozen door het volk (via de Provinciale Staten). Als een wetsvoorstel door de Tweede Kamer is goedgekeurd, moet het voorstel ook nog naar de Eerste Kamer. Pas als de Eerste Kamer de wet ook goedkeurt, gaat het door.

Rechter

Een rechter beoordeelt of een persoon of organisatie schuldig is aan het overtreden van de wet. De regering kan met de ene wet een andere wet overtreden. Een rechter kan dus ook oordelen dat de regering zich niet aan de wet houdt.

Avondklok

Een maatregel waardoor burgers gedurende een bepaalde tijd niet buiten mogen zijn.

Grondwet

In de grondwet staan regels waar de overheid zich aan moet houden.

Grondrechten

Rechten die burgers beschermen (ook tegen de overheid). De grondrechten zijn opgenomen in de grondwet.

Spoedwet

Een wet die heel snel behandeld kan worden door de Eerste en Tweede Kamer.

Wetgevingsproces

De manier waarop een nieuwe wet gemaakt wordt. Alle stappen die in het wetgevingsproces zijn opgesteld, moeten worden doorlopen. Zo moet een wetsvoorstel van advies worden voorzien door de Raad van State, door de Tweede Kamer worden aangenomen, daarna door de Eerste Kamer en de koning moet zijn handtekening eronder zetten. Dan pas is de wet van kracht en kunnen ministers de wet gaan uitvoeren.

Hoger beroep

Als je het niet eens bent met de uitspraak van een rechter, dan mag je 'in hoger beroep' gaan. Dan wordt er nog eens door een andere, hogere rechter goed gekeken of de uitspraak klopt.

Wraken

Als je vindt dat de rechter niet onafhankelijk of onpartijdig is, mag je de rechtbank 'wraken'. Dat betekent dat je wil laten onderzoeken of de rechter inderdaad vooringenomen is. De wrakingskamer doet dit onderzoek. Wanneer zij het met je eens zijn dat de rechter vooringenomen is, komt er een nieuwe rechter en moet de hele zaak opnieuw gedaan worden.

Onafhankelijk

Rechters moeten onafhankelijk uitspraak kunnen doen. Ze mogen niet beïnvloed of onder druk gezet kunnen worden door bijvoorbeeld ministers.

Onpartijdig

Een rechter moet onpartijdig zijn. Ze mogen niet een voorkeur hebben voor één van beide partijen die tegenover elkaar staan in de rechtbank.

Protestgroep

Een groep mensen die zich hebben georganiseerd om ergens tegen te strijden, omdat zij het ergens niet mee eens zijn of iets oneerlijk vinden.

Rechtsstaat

Een land waarbinnen regels gelden die in wetten zijn vastgelegd, die burgers beschermen tegen onrecht. De overheid die de wetten maakt, moet zich ook aan die wetten houden.

Macht

Macht is de invloed die een persoon of organisatie heeft op andere personen of organisaties (bron: Wikipedia). Als iemand kan bepalen wat er met een ander gebeurt of wat diegene moet doen, heeft die persoon macht over de ander.

Machtenscheiding

Bij machtenscheiding wordt macht gesplitst in verschillende bevoegdheden. De bevoegdheid is er dan om op een bepaald onderwerp macht uit te mogen oefenen. Zo is er de wetgevende macht, uitvoerende macht en rechterlijke macht. Door deze machten te scheiden, kan nooit één persoon of groep alle macht in handen krijgen. De Latijnse term hiervoor is *trias politica*.

Uitvoerende macht

Het kabinet heeft de *bevoegdheid* om wetten uit te voeren en dus toe te passen. Het kabinet is ook *verantwoordelijk* voor de uitvoering van die wetten. Wat in de wet staat, moet gebeuren. Als dat niet lukt, moet een minister zich daarvoor verantwoorden tegenover de Tweede en/of Eerste Kamer.

Wetgevende macht

De bevoegdheid om wetten te maken. Deze bevoegdheid ligt in Nederland bij de Tweede en Eerste Kamer, omdat zij samen uiteindelijk bepalen of wetten worden goedgekeurd. Het kabinet heeft ook een deel van wetgevende macht, omdat zij voorstellen mogen doen voor nieuwe wetten. De uitvoerende en wetgevende macht zijn dus niet strikt gescheiden!

Rechterlijke macht

In Nederland is er onafhankelijke rechtsspraak. Dat betekent dat er geen overlapping is met de wetgevende en uitvoerende macht. De rechterlijke macht heeft de bevoegdheid om te beoordelen of de wet door iemand is overtreden of niet, en welke straf daarbij hoort.